

KELTAINEN KIRJASTO

KIM LEINE

**HENKIEN-
MANAAJAN
JÄLKEEN**

KELTAINEN KIRJASTO

KIM LEINE:

Ikuisuusvuonon profeetat (2013, suom. 2014)

Kuilu (2015, suom. 2018)

Punainen mies, musta mies (2018, suom. 2019)

Henkienmanaajan jälkeen (2021, suom. 2024)

KIM LEINE

Henkienmanaajan jälkeen

Suomentanut

KATRIINA HUTTUNEN

TAMMI
HELSINKI

Tällä teoksella on myönnetty Maailmankirjallisuuden
suomennostuki kustantamoille -apuraha.

Pohjoismaiden
ministerineuvosto on
tukenut tämän teoksen
suomentamista

Kirjassa on suoria sitaatteja seuraavista teoksista:
Søren Kierkegaard: Toisto. Suomentanut Olli Mäkinen. Atena 2001
Jules Verne: Matka Kuuhun. Suomentanut Marja Putro. Valistus 1966

Tanskankielinen alkuteos *Efter åndemaneren* ilmestyi 2021.

Copyright © ©Kim Leine & Gyldendal,
Copenhagen 2021.

Published by agreement with Gyldendal Group Agency.

Kartta: Hans Møller

Suomenkielinen laitos © Tammi ja Katriina Huttunen 2024

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-5832-4

*Omistettu Bente Hauptmannille
ja Ebbe Kystille*

*Itä on itä ja länsi on länsi – ei ne kohtaa toisiaan,
kunis edessä Herran tuomion on taivas kohtaava maan;
mut ei ole itää, länttäkään, rajaviivoja, heimoja ei,
miss' ankara luonto vastakkain kaks uljasta miestä vei.*

RUDYARD KIPLING:
BALLADI IDÄSTÄ JA LÄNNESTÄ
(Suomentanut Yrjö Jylhä)

Prologi

Sydprøven

Kevät 1882

Pimeässä taivaltaa kaksi miestä, toinen sorkkarauta olalla, toinen lyhtyä heiluttaen. He kantavat välissään matka-arkkua ja puhelevat keskenään kuiskaten.

Olen nähnyt painajaisia että hauta on tyhjä.

Tyhjä?

Niin, täysin tyhjä.

Miten se voisi olla tyhjä? Luuletko ehkä että vaimosi on karannut?

Tarhoitan sitä toista asiaa. Mehän hautasimme sen monta vuotta sitten.

Kuka sen olisi varastanut? Eihän kukaan tiedä että se on siellä. Eivätkä ihmiset ryhdy vapaaehtoisesti avaamaan vanhaa hautaa.

Ehkä Julius Krabbe?

Hän luulee että kulta on Tanskassa. Eikä hän uskaltaisi kajoa vaimosi hautaan.

Riippuu kai siitä mitä hän odottaisi löytävänsä. Sinähän häneltä kullan varastit.

Älä hätäile, pikkuveli. Sitä paitsi en varastanut kultaa. Otin sen takaisin. Varas oli hän.

Toivon vain ettei kukaan näe meitä. Ehkä voisit sammuttaa lyhdyn.

On pilkkopimeää. Meillä on pakko olla valo, muuten saatamme vahingossa avata väärän haudan.

Ainakin meidän on hoidettava se äkkiä. Jos joku näkee meidät, meidät ilmiannetaan. Hautarauhan ja ruumiin sopimattomasta käsittelystä saa rangaistuksen.

Emme kajoa ruumiiseen yhtään enempää kuin on välttämätöntä.

Emme kajoakaan, mutta silti.

Se hoituu hetkessä. Kunhan vain teemme töitä yhdessä emmekä puhu liikaa.

Hautausmaa on hieman kylän ulkopuolella. He pujottelevat hautojen välistä. Risteistä lankeaa traanilyhdyn valossa pitkiä varjoja.

Missä se hauta nyt olikaan?

Tässä jossain sen piti olla.

Kai sinä tiedät minne oma vaimosi on haudattu! Sinähän hautasit hänet itse.

Niin, päiväsaikaan. Mutta nyt on pimeää. Sitä paitsi en käy täällä koskaan.

Miksi et?

En viihdy täällä.

Pelkäätkö kuolleita?

Tässä se on.

He pysähtyvät kivikummun kohdalle ja laskevat matkarukun maahan. Toinen heistä vie lyhdyn vähän kauemmas sellaiseen paikkaan ettei valonkajastus näy kylälle saakka. He ryhtyvät siirtämään kiviä, työskentelevät vaitonaisina ja ripeästi. Haudan molemmille puolelle kertyy kaksi isoa kivikasaa. Välillä he oikaisevat selkensä ja pyyhkivät hikeä otsaltaan, sitten he jatkavat taas.

Näkyviin tulee ruumisarkku.

Siinä se on. Rauta tänne, äkkiä.

Hän ujuttaa sorkkaraudan ruumisarkun kannen alle, ja kansi parahtaa kun hän pakottaa ruosteiset naulat irti puusta. Hän jatkaa koko matkan reunaa pitkin ja joutuu käymään läpi melkein koko kierroksen ennen kuin kansi irtoaa. Lopulta se onnistuu.

Näytä valoa.

Toinen miehistä lähestyy vapisten lyhty kädessä. He katsovat käärinliinaan käärittyä kuollutta naista jonka osittain hiiltynyt ruumis lemahtaa vieläkin palaneelta. Mies nyyhkäisee, sillä savun haju palauttaa onnettomuuden hänen mieleensä. Hän valaisee lyhdyllä vaimonsa kasvoja. Ne ovat lysähtäneet ja oudon nahkamaiset mutta eivät millään tavalla mädäntyneet, ennemminkin muumioituneet.

Dorthe? hän kuiskaa kuin varmistuakseen ettei vaimo ole hereillä.

No niin, toinen mies sanoi. Tuohon ei ole aikaa. Meidän on pakko nostaa ruumis arkusta, muuten tämä kestää ikuisuuden. Yksi, kaksi, kolme, hep!

He siirtävät ruumiin parin askeleen päähän. Se ei ole jäykkä kuten voisi luulla vaan ihmeen pehmeä ja myötäilevä.

Kunpa hän ei hajoaisi. Hän tuntuu niin veltolta.

Älä ajattele sitä. Ajattele että se on jotain kuollutta.

Onhan se sitäkin.

Tiedät mitä tarkoitan. Tule auttamaan minua.

He nostavat ruumisarkusta lyijynraskaat kivet matka-arkkuun. Siellä on myös monta pienempää, kokoonsa nähden suhteettoman painavaa.

Onko siinä nyt kaikki?

Luulen niin.

Näytä valoa. Toinen pitää lyhtyä samalla kun toinen etsii arkun pohjalta.

Hyi mikä löyhkä.

Älä sano noin. Puhut nyt vaimostani.

Anteeksi, veljeni. On tässä kaikki. Pannaan hänet takaisiin arkkuun ja paiskataan kansi päälle.

Juuri kun he nostavat ruumista, käärinliina repeää ja ruumis katkeaa keskeltä, ja maahan vierii luita ja epämääräisiä möykkyjä.

Toiselta mieheltä pääsee älähdys, toinen noituu. Hän ryhtyy kauhomaan käsillään ruumiin jäänteitä arkkuun.

Noin. Nyt on vain saatava kansi päälle.

He toistavat menettelynsä ripeästi käänteisessä järjestyksessä. Kun hauta on jokseenkin entisellään, toiselle heistä tulee kiire.

Odota vähän.

Mitä nyt?

Haluaisin lausua Isä meidän -rukouksen.

Ei ole aikaa. Tule nyt auttamaan minua matka-arkun nostamisessa.

Onpa se painava. Minkähän arvoinen sen sisältö on?

Valtava. Siellähän on kokonainen omaisuus.

Luuletko että saat sen myytyä?

Kyllä saan. Kahden kuukauden kuluttua se on Kööpenhaminassa. Pappi auttaa minua. Viimeistään ensi vuonna tulen takaisin rahojen kanssa. Olemme rikkaita. Hän nauraa.

Toivon ettei Dorthe-parka huomannut mitään.

Hän on kuollut.

Kyllä minä sen tiedän.

Kannetaan matka-arkku veneeseen, niin soudan sen siirtokuntaan.

Ne nostavat matka-arkkua molemmista päistä ja lähtevät hoipertelemaan kallion yli lyhdyn valossa. Rannassa odottaa sluuppi. He kumoavat lyijynraskaan matka-arkun veneeseen ja siirtelevät sitä vähän edestakaisin saadakseen painon jakautumaan tasaisesti. Toinen veljeksistä kapuaa veneeseen ja työntää sen veteen.

Milloin laiva lähtee?

Ensi viikolla. Nähdään vuoden kuluttua. Hyvästi!

Hyvästi. Ole varovainen.

Hän jää kuuntelemaan airojen loisketta kunnes jäljellä on vain tyrskyjen raukea loiske. Sitten hän menee kotiin lyhty kädessä heilahdellen ja kömpii peiton alle vaimonsa viereen.

Huh, hän ajattelee. Nyt se on ohi. Melkoinen painajainen. Tämä on viimeinen kerta kun osallistun haudanryöstöön. Anna anteeksi, Dorthe!

Hän on juuri vaipumassa uneen kun hän tuntee miten jotain kylmää ja sileää liukuu peiton alle. Hän hätkähtää. Kaksi silmää katsoo häntä. Ne loistavat pimeässä.

Kuka sinä olet?

Olen vaimosi, sanoo tuttu ääni. Etkö tunne minua? Olin nukkumassa mutta sitten minut herätettiin. En tiennyt missä olin, kuljin kallioiden yli paitasillani, eikä minulla ollut edes kenkiä. Minua paleltaa. Syleile minua, rakas. Lämmitä minua.

Joko hän kuoli? Oline mumisee hänen vasemmalta puoleltaan.

Kuka?

Se jolle sinun piti mennä lukemaan.

Ei, ei vielä. Nuku nyt.

Oline äännähtää tyytyväisenä, ja sitten hänen hengityksensä muuttuu rauhalliseksi.

1. osa

1.

Kööpenhamina–Nanortalik

Kesä 1883

Parkki Ceres puskee navakassa luoteistuudessa aaltoja vasten jossain Färsaarten kohdalla. Ensimmäinen perämies kutsuu tuulta vain puhuriksi, kymmenen yksitoista metriä sekunnissa, mutta merenkäyntiin tottumattomien matkustajien mielestä se on enemmän kuin tarpeeksi. Seitsemänsadan kilometrin matkalla Kanadan rannikolta lähdön jälkeen aaltojen korkeus on nyt kasvanut nykyiseen kolmeen neljään metriin. Vastatuulen takia laivan on pakko kryssiä, ja se merkitsee että aallot tulevat enimmäkseen sivulta ja että matkanteko venyy lähes kaksinkertaiseksi. Laiva kallistelee ja painuu vaahtoavaan mereen reelinki edellä, sitten se yhtäkkiä oikaisee itsensä ja nytkähtää eteenpäin epämiellyttävän äkkinäisin ja ennakoimattomin liikkein, niin että kaikki irtaimisto heittelee kapyysissä puolelta toiselle. Osa matkustajista makaa punkassaan. Kapteeni on kieltänyt kannella oleskelun, ja luukut on tiukasti salvattu.

Ei tämä ole vielä mitään, perämies vähättelee. Nythän on lähes tyyntä. Hän sytyttää tulitikun, työntää sen piipun pesään ja imaisee, niin että tupakka alkaa kyteä. Muistan kerrankin Biskajanlahdella. Hän on juuri tullut yhteishyttiin. Miehistö ja matkustajat istuvat suljetussa huoneessa jonka pöydät on

pultattu lattiaan. Pöydissä on pyöristetyt kulmat jotta ihmiset eivät saisi mustelmia törmätessään niihin. Jotkut voihkivat punkassaan. Ne joita merenkäynti ei haittaa pelaavat korttia. Lamppu keinahtelee natisten katossa. Jokin laivassa huokailee lähes säädyttömästi, kaiken koossapitävät naakelit nitisevät ja natisevat, tyrskyt räjähtävät laivan runkoa vasten ja putoavat kuin rummunpäristykset kannelle heidän päänsä yläpuolella. Tuoli liukuu hytissä edestakaisin. Perämies tarttuu siihen ja pönkkää sen pöytää vasten.

Biskajanlahdella jouduimme kerran hirmumyrskyyn. Mene-
timme ruorin ja jouduimme heittämään ajoankkurin. Ajelehdimme sinne tänne kunnes ajoimme karille Espanjan rannikon ulkopuolella ja pelastauduimme maihin sluupista samalla hetkellä kun laiva pirstoutui päreiksi kallioita vasten. Tämä ei ole mitään.

Soolo! ilmoittaa pursimies.

Passaan, vastaa Holm savuke suupielessä.

Gustav Holm, 33 vuotta, entinen luutnantti Tanskan laivastosta, mies jolla on isänmaallinen parrankasvu ja jonka lähikäin ovat harmaat silmät saavat hänen kasvonsa muistuttamaan toteemipaalua. Hänen katseensa on harmaa kuin kivi. Sitä katsetta tekee mieli väistää. Meriupseerina hän on tottunut kaikenlaisiin keleihin. Useimmat matkustajat eivät totu merenkäyntiin, laivan arvaamattomiin liikkeisiin kun lattia pettää alta tai tulee äkillisesti vastaan, kaikkeen siihen mitä perämies, Christensen nimeltään, rakastaa. Tämä on kunnan menoa, hän sanoo. Voin luvata teille että tämä on parempi kuin rasvatyyni. Muistan elävästi erään kerran Afrikan rannikon ulkopuolelta.

Ceres on lähtenyt matkaan Kööpenhaminan sisäredin länsipuolelta toukokuun kolmannen päivän illalla, kyydissään viidentoista hengen miehistö ja kuusi matkustajaa joista puolet makaa meritaudin kourissa. Luutnantti Holmin lisäksi matkustajia ovat:

Vilhelm Garde, yliluutnantti, 23 vuotta.

Hans Knutsen, geologi, norjalainen, 26 vuotta.

Peter Eberlin, kasvitieteilijä, 20 vuotta.

Hendrik Petersen, grönlantilainen tulkki, 18 vuotta.

Johan Petersen, Hendrikin veli, tulkki, 16 vuotta.

Heidän ensimmäinen määränpänsä on Godthåbin siirtokunta, ja sen jälkeen Ceres jatkaa matkaa maan länsirannikkoa pitkin ja purkaa lastinsa siirtokuntiin ja kauppa-asemille. Laiva kuljettaa siirtokuntien kauppoihin päivittäistavaraa, erilaista kappaletavaraa, rakennustarvikkeita, kirjeitä ja paketteja koko Etelä-Grönlantiin sekä Holmin retkikuntaa varten huomattavan määrän varusteita ja välineitä. Suurin osa niistä on ahdattu kannelle kosteudelta suojaavan öljykankaan alle.

Pelikortit ajelehtivat pitkin pöytää, ja he väsyvät pelaamiseen. Puhe kääntyy suunniteltuun tutkimusmatkaan. Alkuasukkaiden soutuveneillä itärannikkoa pitkin mahdollisimman pitkälle. Wilhelm Graahin retkikunta oli melkein päässyt perille vuosina 1829–1830, mutta hän joutui kääntymään ennen määränpäätä. Holm levittää pöydälle kartan, kopion Graahin retkikunnan laatimasta kartasta. Ihmiset kurkkivat hänen olkansa yli nähdäkseen sen. Myös Christensen katsoo karttaa. Kaikki miehet ovat kiinnostuneita kartoista. Ne tuovat heidän mieleensä valloitukset, sankariteot ja seikkailut. Luutnantti näyttää että suunnitelma on purjehtia napajään sisäpuolelle rannikkoa pitkin. Hänen etusormensa seuraa rantaviivan mutkittelua. Monet aiemmat retkikunnat, jotkin niistä moottorivoimin varustettuja, ovat yrittäneet murtaa jään idästä, turhaan, hän sanoo, joskus traagisin seurauksin. Jo keskiajalla sinne haaksirikkoutui Islannista lähteneitä ihmisiä, usein etsiessään tietä uuteen maailmaan. Laivoja on kadonnut, Holm kertoo, ja joitakin laivoja makaa hylkyinä rannikolla. Mikään ihmisvoima ei vedä vertoja etelään pyrkivälle jäälle, hän sanoo, jää liikkuu kuin geologin alkuvoima. Jään kanssa ei keskustella, sitä totellaan. Siihen

loppuu valkoisen miehen ylimielinen luulo luonnon kesyttämisestä. Nyt on uusi aika. Ja tänä uutena aikana palaamme soutejiin, eskimoihin. Eskimot jos ketkä osaavat sopeutua luontoon. Sen vuoksi käytämme alkuasukkaiden kuljetusmenetelmiä, naistenveneitä ja kajakkeja.

Eivätkö ne sellaiset nahkaveneet ole heppoisia? Christensen kysyy.

Pajupuu voi vaikuttaa heppoiselta, Holm sanoo. Mutta myrskyllä se pysyy pystyssä, kun taas tammet kaatuvat tuulesa. Nahkaveneet ovat lisäksi kevyitä ja niitä voi vetää jäätä pitkin, kun taas laiva juuttuu auttamatta ahtojäihin.

Mitä te sieltä etsitte? kysyy Eberlin. Hän on noussut seisomaan vihreänä naamaltaan. Sarvikypäräisiä ihmisiä?

Tuskinpa, Holm sanoo. Ohjeiden mukaan meidän tosin on etsittävä norjalaisten viikinkien jälkiä. Myytin mukaan he asuttivat maan itärannikkoo, ja jotkut uskovat vieläkin että siellä asuu eurooppalaisten jälkeläisiä. Mutta yhä useammat ovat sitä mieltä että itäinen siirtokunta sijaitsi Julianehäbin piirikunnassa. Siellä on lukuisia muinaisen asutuksen raunioita. Heillä oli maatiloja ja kirkkoja ja piispanistuin, jopa katolinen luostari, siis kukoistavaa eurooppalaista keskiaikaista kulttuuria. Pappi Egede oli varma että siellä asui pohjoismaisia papisteja, ja hän yritti päästä sinne pienillä sluupeilla mutta joutui antamaan periksi kun ahtojää tukki salmen. Voidaan sanoa että yksi meidän retkikuntamme tavoitteista on saada vihdoinkin todisteita siitä ettei itäinen siirtokunta suinkaan sijainnut idässä vaan nimenomaan Etelä-Grönlannissa.

Mitä ne muut tavoitteet ovat? kysyy Hans Knutsen, hänkin on kömpinyt punkastaan kuullakseen sen mitä on kuullut kymmeniä kertoja ennenkin.

Löytää siellä asuvat alkuasukkaat, Holm sanoo. Hän osoittaa karttaa ja piirtää sormellaan ympyrän. Suunnilleen täällä, 65. leveyspiirin pohjoispuolella. Niin pitkälle kapteeni Graah pääsi

Norjalainen KIM LEINE (s. 1961) pakeni menneisyyttään Grönlantiin, missä hän eli viisitoista vuotta ja kulki oman matkansa pimeyden ytimeen. Sittemmin tanskalaistuneen Leinen neljäs romaani *Ikuisuusvuonon profeetat* voitti vuoden 2013 Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinnon. Kursailemattomalla tyyllillään historiaa eläväksi tekevä Leine kirjoittaa vakavista aiheista pilke tiukasti silmäkulmassa.

Henkienmanaajan jälkeen on suuri, dramaattinen tarina, joka liikkuu karun Grönlannin ja dekadentin Kööpenhaminan välillä. Maagista realismia, verevää kerrontaa ja historiallisia vääryyksiä yhdistellen se tuo kolonialismin pohjoista ulottuvuutta luotaavan *Ikuisuusvuono-*trilogian kylmäävään päätökseensä.

”Vieläkin mehukkaampi kuin trilogian edelliset osat!”

BOGRUMMET.DK

”Jälleen kerran Kim Leine osoittaa olevansa tanskalaisen kirjallisuuden jättiläinen.”

FYENS.DK

Päällys: Jussi Kaainen

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-5832-4